

Цивін Михайло Наумович
кандидат технічних наук, доцент
кафедри ландшафтної архітектури
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв, e-mail: tsyvin@mail.ru;
Матвієнко Оксана Володимирівна
доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри економіки та менеджменту
Київського національного університету
культури і мистецтв, e-mail: ox2006@bk.ru

СОЦІАЛІЗАЦІЯ МОЛОДІ У ПЕРІОДИ СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНИХ КРИЗ

У статті розглянуто можливі результати соціалізації молоді у періоді суспільно-політичної кризи. Виявлено чинники, які впливають на негативну соціалізацію молоді. Висвітлено вплив мас-медіа як агента соціалізації, який може привнести деструктивну складову і негативно вплинути на формування у особистості життєвих установок. Зроблено висновки, що наслідком соціалізації молоді у період соціально-політичної кризи у суспільстві може стати вкорінення у свідомості негативних соціально-політичних орієнтацій, відхильних поведінкових моделей, сформованість високого рівня неприязного ставлення до певних національностей і до власних співвітчизників у регіональному аспекті.

Ключові слова: суспільно-політична криза, соціалізація, молодь, поведінкова модель.

Цивин Михаил Наумович, кандидат технических наук, доцент кафедры ландшафтной архитектуры Национальной академии руководящих кадров культуры и искусств

Матвиенко Оксана Владимировна, доктор педагогических наук, профессор, профессор кафедры экономики и менеджмента Киевского национального университета культуры и искусств

Социализация молодежи в периоды общественно-политических кризисов

В статье рассмотрены возможные результаты социализации молодежи в периоды общественно-политического кризиса. Выявлены факторы, которые влияют на негативную социализацию молодежи. Освещено влияние масс-медиа как агента социализации, который может привнести деструктивную составляющую и отрицательно повлиять на формирование у личности жизненных установок. Сделаны выводы, что следствием социализации молодежи в период социально-политического кризиса в обществе может быть утверждение в сознании негативных социально-политических ориентаций, отклоняющих поведенческих моделей, сформированность высокого уровня неприязненного отношения к определенным национальностям и к собственным соотечественникам в региональном аспекте.

Ключевые слова: общественно-политический кризис, социализация, молодежь, поведенческая модель.

Tsyvin Mikhail, Ph.D., Associate Professor, Department of Landscape Architecture of the National Academy of Culture and Arts

Matvienko Oksana, Doctor of Education, Professor, Department of Economics and Management of Kyiv National University of Culture and Arts

Socialization of young people in times of socio-political crises

The article describes the possible results of socialization of young people in times of social and political crisis. The factors that affect negatively the socialization of young people. Highlights the impact of the mass media as an agent of socialization, which can bring destructive component and a negative impact on formation of personality of attitudes. Concluded that the result of socialization of young people in the period of social and political crisis in the community may be the assertion in the minds of the negative social and political orientations, deviant behaviors, formedness high level of aversion to certain nationalities and to their own countrymen in the regional aspect.

Keywords: socio-political crisis, socialization, youth

Сучасне українське суспільство, у якому відбувається соціалізація молоді, характеризується соціально-політичною напругою. Це безпосередньо впливає на стихійність, хаотичність, суперечливість процесу соціалізації молоді, часто нівелюючи її позитивні результати, сприяючи появі негативних соціально-політичних орієнтацій, поведінкових моделей, формуючи високий рівень неприязного ставлення до певних національностей і навіть до власних співвітчизників у регіональному контексті.

Соціокомунікативний контекст проблеми визначається стихійним або спланованим впливом агентів соціалізації (сім'я, навчальний заклад, оточення людини, засоби масової комунікації та ін.) – діючих соціальних суб'єктів, за допомогою яких людина соціалізується завдяки процесам навчання, комунікації, засвоює культурні норми і соціальні ролі. Стан соціального стресового розладу, інформаційно-психологічна незахищеність у період суспільно-політичної кризи, впливаючи на всіх агентів соціалізації, безпосередньо стосується результатів і наслідків соціалізації молоді.

Процеси, що відбуваються у вітчизняному суспільстві, за всіх можливих цивілізаційних здобутків у майбутньому, мають бути спрямовані перш за все на збереження моральних, соціальних і культурних цінностей, мінімізацію негативних наслідків формування особистості у періоди трансформації соціальної дійсності

Вивчення соціокомунікативних впливів на молодь в умовах соціально-політичної кризи методологічно доцільно розглядати на різних рівнях підходу – від теорії криз, її соціально-психологічних проявів, теорії масових комунікацій, звертаючись до ефектів масової комунікації (результатів медійного впливу), до спеціальних теорій соціалізації та психологічних теорій розвитку особистості.

За змістом термін "соціалізація" є міждисциплінарним і застосовується у таких галузях знань, як педагогіка, соціологія, політична наука. Політична і педагогічна науки приділяють значну увагу політичній соціалізації молоді, формуванню її політичної культури.

У науковому дискурсі звичними стають поняття "інформаційна соціалізація", "медіа соціалізація". Медіасередовище визнається дослідниками агресивним щодо дітей, наголошується на необхідності формування адаптаційно-захисного потенціалу соціалізації [15]. Науковці звертають увагу на мобілізаційний потенціал нових медіа [8], на активну участь у застосуванні ними мобілізаційних технологій – цілеспрямованої і системно організованої діяльності (частіше за все, протестної) з організації та координації соціальних суб'єктів, консолідації громадськості для досягнення політичної мети. Участь у таких акціях, безперечно, є суттєвим чинником соціалізації молоді.

У категоріях "інформаційної соціалізації" аналізуються соціально-психологічні наслідки комунікації у соціальних мережах та їх змістовий вплив на процес підліткової соціалізації [1].

На часі також проблема відхильної соціалізації, яка відображається в активізації участі молоді у радикальних деструктивних організаціях.

Слід зазначити, що проблема екстремізму, в тому числі молодіжного, який часто актуалізується у моменти суспільно-політичних криз, не часто попадає до уваги дослідників. Поміж вітчизняних наукових праць можна виділити роботу М.Гелемей [4], який виявив історичні аспекти виникнення молодіжного екстремізму на території України, роботи Ю. Ірха [9], який дослідив акції соціального протесту як можливі умови екстремістської діяльності, Є. Васильчука [2; 3], який проаналізував сутність політичного радикалізму та екстремізму як загрозу національній безпеці держави, а також розглянув їх субкультурний контекст. На рівні дисертаційних досліджень вітчизняних дослідників представлені, в основному, роботи, присвячені ісламському екстремізму, ваххабізму в Росії, діям арабських екстремістів, і фактично, тільки у одній з робіт [5] звертається увага на соціально-політичні чинники, що впливають на можливість визрівання терористичної загрози в Україні.

Полишена поза увагою науковців проблема підліткового екстремізму, участі підлітків у масових заворушеннях, охлократичних сплесках, втягнення їх до асоціальних структур [13], безперечно, не сприяє вирішенню цієї соціальної проблеми.

Складним і практично неопрацьованим є поле досліджень девіантогенних аспектів організації міського простору. Визнаючи міське середовище, у якому виникають нові і поглиблюються наявні соціальні проблеми, одним із чинників виникнення відхильної поведінки, соціологи вважають доцільним [6], з методологічної точки зору, розглядати їх з позицій теорії соціальної дезорганізації, субкультурної теорії та теорії конфлікту.

Загалом слід відмітити міждисциплінарність теми соціалізації і означити її як таку, що в умовах соціально-політичної кризи, посилення різноспрямованих комунікативних впливів на особистість, наявність відхильних соціальних практик, які можуть мати деструктивні наслідки не тільки для окремої особистості, а й для всього суспільства.

Метою статті є окреслення чинників, наслідків та результатів соціалізації молоді у періоди соціально-політичних криз.

Оскільки предметне поле дослідження соціалізації особистості заявлене нами у контексті суспільно-політичної кризи, слід насамперед навести визначення поняття "криза", яке сьогодні застосовується до опису будь-якої проблеми у різних сферах діяльності. Підходячи до визначення цього поняття, А.Назаретян пропонує таку дефініцію: Криза – фаза небезпечного зниження сталості нерівноважної системи, коли через зміну зовнішніх сил або внутрішніх умов, напрацьовані раніше шаблони життєдіяльності здатні привести до її руйнування [11].

Найбільш небезпечних інформаційних впливів зазнає молодь у періоди суспільно-політичних криз. Суспільно-політична криза – ряд станів суспільства або його значущих частин (столиці, великих міст і провінцій), який характеризується надзвичайно високим рівнем соціального дискомфорту і напруженості, що виражається у масових акціях протесту, непокорі владі аж до застосуванні сторонами фізичного насилля, спроб населення блокувати або захопити державні органи влади, при чому стандартні спроби влади зупинити кризу неефективні і часто лише сприяють загостренню і розширенню кризи [16].

Цікавими і певною мірою парадоксальними є обставини, виявлені при вивченні стану суспільства, який передують загостренню кризи. Одним із досліджень соціальних революцій, здійснених Дж.Девісом, доведено, що вибух масового незадоволення відбувається не тоді, коли економічні та інші показники якості життя погані, а тоді, коли відбувається їх відносно зниження, яке слідує за зростанням, і не співпадає із очікуваннями, які продовжують зростати. У ці періоди актуалізується доклад-

но описаний А. Назаретяном [12] соціально-психологічний синдром Передкризової людини (Homo praе-crisimos), який характеризується станом соціальної ейфорії, відчуттям всездозволеності й безкарності, тяжінням до "маленьких переможних воєн".

У суспільно-політичних перетвореннях, які відбуваються на тлі соціально-політичної кризи, саме молодь відіграє першочергову роль, у тому числі, беручи участь у протестних акціях. Установки, стереотипи, які будуть закладені у свідомість молодих людей у ці періоди будуть значною мірою визначати їх подальшу діяльність як самостійних суб'єктів суспільного життя, здатних перетворювати політичну дійсність і протистояти маніпулюванню. Безперечно, кризові стани суспільства змінюють життєві установки молоді, породжують нові стереотипи і упередження, які сприймаються (і приймаються) молоддю людиною і часто залишаються протягом усього подальшого життя, породжуючи надалі вже особистісні кризи – у політичній культурі, політичній активності, міжособистісному та міжкультурному спілкуванні.

Агентами соціалізації для молоді є засоби масової комунікації та міжособистісні контакти (сім'я, друзі, викладачі, стихійні контакти), які можуть вносити у соціалізацію особистості як спрямовані, так і стихійні імпульси. Провідну роль у процесі молоді соціалізації у періоди соціально-політичної кризи безперечно відіграють засоби масової комунікації, а у міжособистісних контактах (зокрема, стосовно студентської молоді) важливим чинником є трансляція з боку викладачів власних суспільно-політичних цінностей, установок, уподобань та міркувань, часто діаметрально протилежних залежно від політичних і наукових поглядів, позиції, ангажованості, національної та ідеологічної приналежності, вигоди, віку або інших чинників.

Як правило, проблемні питання, що стосуються політичної поведінки, політичної культури громадян вивчаються у термінах і категоріях політичної соціалізації і знаходяться у полі уваги вітчизняних і зарубіжних дослідників. У праці О. Додонова [7] сформульовано особливості політичної соціалізації в Україні, зокрема виявлено, що:

- політична соціалізація відбувається в умовах майже двадцятирічної соціально-політичної кризи і дестабілізації суспільства;
- відсутня злагоджена державна система політичної соціалізації, наслідком чого є те, що агенти соціалізації (політичні діячі, активісти політичних та інших організацій, викладачі, журналісти), насаджують людям або застарілі догми і стереотипи, або чужі "цінності";
- незрозумілою є прогностична модель суб'єкта політичної системи;
- відбулась девальвація основних політичних цінностей та ідеалів;
- падіння довіри до політичних інститутів та діячів у широких верств населення.

Автор робить слушний висновок, що під впливом цих чинників в Україні переважають конфліктний та кон'юнктурний типи політичної соціалізації. Безперечно, всі ці особливості вітчизняної політичної соціалізації особистості притаманні й молоді, і є визначальними у її соціалізації у відносно "спокійні" періоди суспільного розвитку. Утім, у періоди суспільно-політичних криз зростає політична активність молоді.

Молода людина, ґрунтуючись на усвідомленні своїх можливостей впливати на прийняття політичних рішень, прагне реалізувати ці можливості наявними у даній політичній системі засобами і методами, здійснюваними з різним ступенем інтенсивності. Дослідники виділяють чинники, які визначають особливості політичної активності молоді. Серед них об'єктивні вікові особливості (лабільність політичної свідомості, висока підверженість маніпулюванню, відсутність політичного досвіду), нестале матеріальне становище, авторитарний тип політичного режиму. До суб'єктивних чинників відносять довіру (недовіру) до інститутів державної влади, впевненість у завтрашньому дні, задоволеність своїм життям, наявність-відсутність інтересу до політики та ін. [10].

"Звільнення" від традиційних норм цінностей, відсутність сталих зразків поведінки і моральних меж, послаблення соціального контролю у кризові періоди сприяють розвитку відхильної та саморуйнівної поведінки у молодіжному середовищі [14].

У періоди криз, окрім таких форм, як членство у партійних або громадських організаціях, участь у політичних дискусіях, актуалізується участь у акціях прямої дії – так званий політичний акціонізм.

Тут слід згадати про міське середовище як чинник відхильної поведінки – про його анонімність, безособовий характер взаємовідносин між людьми, високий ступінь свободи, широкий спектр економічних, соціальних та культурних чинників, які негативно впливають на особистість.

У цьому контексті вивчення міського середовища як чинника виникнення відхильної поведінки у періоди суспільно-політичних криз вдається евристично плідним.

Безперечно, що акції прямої дії нерідко супроводжуються насильством, яке безпосередньо пов'язане з питанням про його легітимізацію у свідомості молодшої людини. Це викликає особливу увагу до ролі ЗМІ, які виступають лідером у формуванні світогляду і політичної культури молодого покоління, цілеспрямовано впливаючи на його політичну свідомість та поведінку. Часто хворобливий інтерес ЗМІ до насильства спонукає їх розглядати агресивні насильницькі дії ізольовано від питання про їх роль у функціонуванні соціуму, що легітимізує насилля у очах молодшої людини, формує у неї певні установки. Також слід враховувати, що засоби масової комунікації – і традиційні, і новітні – мають потужний мобілізаційний потенціал, який, при певних позитивних властивостях, здатен збільшити рівень конфліктогенності, внести дисбаланс у суспільні відносини, ініціювати революційні події, бути координатором протестних акцій.

Насамкінець зазначимо, що застосовуючи у даній статті у різних контекстах термін "політичний", ми, однак, свідомо уникаємо описувати ним процеси і результати соціалізації молоді у періоди соціально-політичної кризи, вважаючи, що наслідки і результати такої соціалізації сягають далеко за межі політичної соціалізації.

Відтак, наслідком "стихийної" соціалізації молоді у період соціально-політичної кризи у суспільстві може бути укорінення негативних соціально-політичних орієнтацій, відхильних поведінкових моделей, сформованість високого рівня неприязного ставлення до певних національностей і до власних співвітчизників у регіональному аспекті.

Соціалізація молоді в умовах суспільно-політичної кризи є не тільки педагогічною, а, насамперед, соціально-комунікативною проблемою, пов'язаною із активізацією соціокомунікативних впливів з боку всіх агентів соціалізації, і в такому контексті має вивчатись з дослідженням негативних наслідків і деструктивних тенденцій соціалізації особистості.

Література

1. Белинская Е. П. Информационная социализация подростков: опыт пользования социальными сетями и психологическое благополучие / Е. П.Белинская // Психологические исследования. Т. 6. – 2013. – № 30. – С. 5.
2. Васильчук Є. О. Радикальні та екстремістські рухи в Україні: субкультурний контекст / Є. О. Васильчук // Стратегічні пріоритети. – 2013. – № 2. – С. 27-33.
3. Васильчук Є. Політичний радикалізм та екстремізм як комплекс загроз і викликів національній безпеці України/ Є. Васильчук // Гілея. – 2013. – № 75. – С. 517-519.
4. Гелемей М. О. Історичні аспекти виникнення молодіжного екстремізму на території України /М. О. Гелемей // Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ. – 2013. – № 2. – С. 365-372.
5. Гуцало М. Г. Організація протидії сучасному тероризму: політологічний аналіз: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. політ. наук : спец. 23.00.02 "Політичні інститути та процеси" / М. Г. Гуцало. – К., 2008. – 20 с.
6. Демків О. Б. Девіантогенність міського простору: історична вкоріненість та рецепти подолання// Соціологія міста: навчальний посібник / [Л. В. Малес, В. В. Серєда, М. О. Соболевська, Ю. Г. Сорока]; за заг. ред. О. К. Міхеєвої. – Донецьк: Вид-во "Ноулідж", 2010. – С.227-260.
7. Додонов О.Ф. Об особенностях политической социализации в Украине /О.Ф.Додонов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: ea.donntu.edu.ua.
8. Ильичева Ю.А. СМИ в мобилизационных технологиях: цели, функции, политические последствия: автореф. дис. на соиск. науч.степени канд.полит. наук: спец. 22.00.05 "Политическая социология" /Ю.Ильичева. – СПб., 2014. – 20 с.
9. Ірха Ю. Б. Акція соціального протесту як можлива умова екстремістської діяльності /Ю. Б.Ірха // Вісник Академії адвокатури України. – 2012. – Вип. 3. – С. 216-219.
10. Мастерова Ю. И. Политическая активность российской молодежи в условиях распространения информационных технологий: автореф. дис. на соиск. науч.степени канд.полит. наук: спец.: 23.00.02 "Политические институты, процессы и технологии" /Ю.Мастерова. – М., 2009. – 20 с.
11. Назаретян А. П. Антропогенные кризисы: гипотеза техно-гуманитарного баланса/ А.П.Назаретян // Вестник Российской Академии наук. – 2004. – Т. 74. – № 4. – С. 319-330.
12. Назаретян А. П. Цивилизационные кризисы в контексте Универсальной истории. (Синергетика, психология и футурология)/А. П.Назаретян. – М.: Мир, 2004. – 368 с.
13. Нятина Н. В. Политическая социализация несовершеннолетних: дезадаптивные ограничения: автореф. дис. на соиск. науч. степени канд.полит. наук: спец. 22.00.05 "Политическая социология"/ Н. Нятина. - Кемерово, 2011.-18 с.
14. Овчарова Р. В. Практическая психология образования: Учеб. пособие. – М.: Издательский центр "Академия", 2003. – 448 с.
15. Петрунько О.В. Діти і медіа: соціалізація в агресивному медіасередовищі: монографія / О. В. Петрунько. – Полтава: Укрпромторсервіс, 2010. – 480 с.
16. Розов Н.С. Политическая раздвоенность и динамика социально-политических кризисов /Н. С.Розов [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nsu.ru/filf/rozov/publ/duality.htm>.

References

1. Belinskaia E. P. Informatsionnaia sotsializatsiia podrostkov: opyt pol'zovaniia sotsial'nymi setiami i psikhologicheskoe blagopoluchie / E. P.Belinskaia // Psikhologicheskie issledovaniia. T. 6. – 2013. – № 30. – S. 5.
2. Vasylichuk Ye. O. Radykalni ta ekstremistski rukhy v Ukraini: subkulturnyi kontekst / Ye. O. Vasylichuk // Stratehichni priorytety. – 2013. – № 2. – S. 27-33.
3. Vasylichuk Ye. Politychnyi radykalizm ta ekstremizm yak kompleks zahroz i vyklykiv natsionalni bezpetsi Ukrainy/ Ye. Vasylichuk // Hileia. – 2013. – № 75. – S. 517-519.
4. Helemei M. O. Istorychni aspekty vynyknennia molodizhnoho ekstremizmu na terytorii Ukrainy / M. O. Helemei // Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav. – 2013. – № 2. – S. 365-372.
5. Hutsalo M. H. Orhanizatsiia protydii suchasnomu teroryzmu: politolohichniy analiz: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. polit. nauk : spets. 23.00.02 "Politychni instytuty ta protsesy" / M. H. Hutsalo. – K., 2008. – 20 s.
6. Demkiv O. B. Deviantohennist miskoho prostoru: istorychna vkorinenist ta retsepty podolannia// Sotsiolohiia mista: navchalnyi posibnyk / [L. V. Males, V. V. Sereda, M. O. Sobolevska, Yu. H. Soroka]; za zah. red. O. K. Mikheievoi. – Donetsk: Vyd-vo "Noulidzh", 2010. – S.227-260.
7. Dodonov O.F. Ob osobennostiakh politicheskoi sotsializatsii v Ukraine /O.F.Dodonov [Elektronni resurs]. – Rezhim dostupu: ea.donntu.edu.ua.

8. Il'icheva Iu.A. SMI v mobilizatsionnykh tekhnologiiakh: tseli, funktsii, politicheskie posledstviia: avtoref. dis. na soisk. nauch.stepeni kand.polit. nauk: spets. 22.00.05 "Politicheskaia sotsiologiya" / Iu.Il'icheva. – SPb., 2014. – 20 s.
9. Irkha Yu. B. Aktsiia sotsialnogo protestu yak mozhlyva umova ekstremistskoi diialnosti / Yu. B.Irkha // Visnyk Akademii advokatury Ukrainy. – 2012. – Vyp. 3. – S. 216-219.
10. Masterova Iu. I. Politicheskaia aktivnost' rossiiskoi molodezhi v usloviakh rasprostraneniia informatsionnykh tekhnologii: avtoref. dis. na soisk. nauch.stepeni kand.polit. nauk: spets.: 23.00.02 "Politicheskie instituty, protsessy i tekhnologii" /Iu.Masterova. – M., 2009. – 20 s.
11. Nazaretian A. P. Antropogennye krizisy: gipoteza tekhnogumanitarnogo balansu / A.P.Nazaretian // Vestnik Rossiiskoi Akademii nauk. – 2004. – T. 74. – № 4. – S. 319-330.
12. Nazaretian A. P. Tsvivilizatsionnye krizisy v kontekste Universal'noi istorii. (Sinergetika, psikhologiya i futurologiya)/A. P.Nazaretian. – M.: Mir, 2004. – 368 s.
13. Niatina N. V. Politicheskaia sotsializatsiia nesovershennoletnikh: dezadaptivnye ogranicheniia: avtoref. dis. na soisk. nauch. stepeni kand.polit. nauk: spets. 22.00.05 "Politicheskaia sotsiologiya" / N. Niatina. –Kemerovo, 2011.–18 s.
14. Ovcharova R. V. Prakticheskaia psikhologiya obrazovaniia: Ucheb. posobie. – M.: Izdatel'skii tsentr "Akademiia", 2003. – 448 s.
15. Petrunko O.V. Dity i media: sotsializatsiia v ahresyvnomu mediaseredovyshchi: monohrafiia / O. V. Petrunko. – Poltava: Ukrpromtorservis, 2010. – 480 c.
16. Rozov N.S.Politicheskaia razdvoennost' i dinamika sotsial'no-politicheskikh krizi sov /N. S.Rozov [Elektronnyi resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.nsu.ru/filf/rozov/publ/duality.htm>.

УДК 323.2

Рева Тетяна Сергіївна

кандидат політичних наук, доцент
кафедри суспільних наук Національної академії
керівних кадрів культури і мистецтв,
e-mail: tutti@ukr.net

МАСОНСТВО І ПОЛІТИКА: ТОЧКИ ПЕРЕТИНУ

Розглядається масонство як суспільно-політичне явище. Здійснено короткий огляд основних версій походження масонства та його типології. Аналізуються основні положення статуту масонів та взаємозв'язки масонських організацій з церквою та державною владою. Розкриваються етапи розвитку масонства в Україні та політичні орієнтації найбільших масонських організацій XVIII-XX століть на території України.

Ключові слова: масонство, політичне масонство, клерикалізм, політичний клуб.

Рева Татьяна Сергеевна, кандидат политических наук, доцент кафедры общественных наук Национальной академии руководящих кадров культуры и искусства

Масонство и политика: точки соприкосновения

Рассматривается масонство как общественно-политическое явление. Сделан краткий обзор основных версий происхождения масонства и его типологии. Анализируются основные положения статута масонов, а также взаимосвязи масонских организаций с церковью и государственной властью. Раскрываются этапы развития масонства в Украине и политические ориентации самых больших масонских организаций XVIII-XX веков на территории Украины.

Ключевые слова: масонство, политическое масонство, клерикалізм, политический клуб.

Reva Tetiana, PhD in Politics, associate professor of the social sciences chair, National academy of managerial staff of culture and arts.

Freemasonry and politics: crossing points

Freemasonry as a political and social phenomenon is viewed. The main versions of freemason origins and its typology are reviewed. The main rules of the freemason constitution and their historic links with different churches and state authority are analyzed. The stages of Ukrainian freemasonry development and its political orientations in XVIII-XX centuries are highlighted.

Keywords: freemasonry, political freemasonry, clericalism, political club.

Проблема взаємозв'язків політики і масонства протягом багатьох років хвилювала різних мислителів, науковців, письменників, художників, що стало причиною створення великої кількості версій, гіпотез та міфів: від "жидомасонської змови" до "таємного ордену геніїв".

Дослідження проблем розвитку масонства та його впливу на різні сфери суспільного життя можна знайти у дослідженнях багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених. Зокрема, його виникнення, основні напрямки та їх характеристики аналізували Дж. Андерсон, А. Боровой, А. Піпін, Дж. Робінсон та ін. Дослідженню розвитку масонського руху в Україні присвячені праці таких вітчизняних науковців та публіцистів, як С. Єфремов, М. Ходоровський, Г. Зазіна, О. Крижановська та ін. Питання взаємозв'язку масонів та політики розглядають у своїх працях О. Соловйов, Б. Кравців, О. Оглоблін. Проте на сьогодні у науковому дискурсі відсутня єдина точка зору щодо взаємозв'язку цих явищ. Саме це і зумовлює актуальність нашого дослідження.

Мета даної статті – з'ясувати основні точки перетину політики та масонства.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань: